

De utvisningsbara
En statsvetenskaplig studie om statslösa personer i Sverige.

Abstrakt

Stateless people who have fallen outside society are in many respects the world's most vulnerable people, these individuals often do not have access to social rights such as education, health care or the right to work. The purpose of this paper has been to investigate the legal situation that stateless persons encounter during their asylum process in Sweden. Stateless persons end up in the limbo, which means that these individuals live an uncertain life. Being a stateless person has various reasons, in this study I have examined the Swedish asylum process. In the Swedish asylum process, stateless persons seeking asylum are not assessed as stateless, when they submit their application for asylum. This entails a number of problems primarily for the stateless, because if a stateless individual does not have the right asylum grounds according to the Swedish asylum law, they usually receive an expulsion decision. From a political science point of view, the problem that arises here is that stateless persons who have been refused their asylum application must not stay in the country, but cannot be expelled either, because their former country of residence in most cases does not want to receive them.

Nyckelord: Statslösa, Sverige, Asylprocess, Utvisningsbeslut, Verkställighetshinder

Innehållsförteckning

Inledning	4
Syfte och frågeställning	5
Disposition	6
Avgränsning	6
Begreppsdefinition	7
Tidigare forskning	8
Metodologiskt ramverk	9
Teoretiskt ramverk	12
<i>Hanna Arendts statslösa</i>	12
<i>Giorgio Agamben: Homo sacer</i>	14
<i>Margaret R. Somers: medborgarskapet</i>	15
Bakgrund: statslöshet och dess orsaker	17
Illustrerande fall	17
Att förstå statslöshet	19
<i>Statslöshet i Internationell rätt</i>	19
Nuvarande regler	20
LMA	23
Migrationsverket	23
<i>UNHCR:s kartläggning av statslösa i Sverige</i>	24
<i>Utredning om uppehållstillstånd på grund av praktiska verkställighetshinders: rekommendationer</i>	26
Analys	27
Slutdiskussion	29
Referenslista	31

Inledning

Statslösa personer som fallit utanför vårt världsomspännande nät av suveräna stater hör i många avseende till världens mest utsatta människor.¹ Konsekvenser av statslöshet blir att personer ofta inte har tillgång till sociala rättigheter såsom utbildning, hälsovård eller rätten att arbeta.² Det är mycket svårt att leva ett värdigt och rättssäkert liv och få sina mänskliga rättigheter tillgodosedda utan ett medborgarskap. Det finns fler än tio miljoner statslösa människor i världen, samtidigt finns det en tydlig formulerad ambitiös internationell agenda, med FN:s flyktingkommissariat UNHCR i spetsen, att utrota statslöshet till år 2024.³

Det saknas process för fastställande av statslösa asylsökande i den svenska asylsystemet och Sverige har inte införlivat den definition som fastslagits i 1954 års konvention angående statslösa personers rättsliga ställning. Enligt UNHCR:s kartläggning av statslösa finns det nästan 30 000 statslösa i Sverige idag.⁴ Statslösa personer som sökt asyl och fått avslag, får som huvudregel i samband med detta utvisningsbeslut till tidigare vistelseland.⁵ Ett sådant utvisningsbeslut går oftast inte att verkställa, eftersom statslösa personer för det mesta saknar id-handlingar eller att deras tidigare vistelseland av olika skäl inte vill ta emot dem. En sådan situation skapar ett juridiskt vakuum där statslösa personers situation blir allt mer problematisk.⁶ Gränspoliserna har infört prioriteringssystem för att effektivisera utvisningar. *Grönt ljus* betyder att personer kan utvisas inom två månader, *gult ljus* betyder två månader och framåt, *rött ljus* betyder att gränspoliserna anser att utvisning är mycket svårt eller helt omöjligt att verkställa. I den sistnämnda kategorin handlar det om personer som inte är erkända som medborgare av någon stat. Att deras tidigare vistelseland inte beviljar inresetillstånd av olika skäl. Gränspoliserna informerar Migrationsverket efter att man har uttömt alla utvisningsförsök, om att en utvisning inte är verkställbar. Men svaret från Migrationsverket blir i regel att verkställighet ska fortsättas.⁷ Av de Totalt 8 232 ärenden om utvisning som kom till

¹ Mark Manly & Laura van Waas, *The State of Statelessness Research*, 2015, s 4

² Migrationsinfo, "Statslösa I världen", <https://www.migrationsinfo.se/migration/varlden/statslosa-i-varlden/>, 18 okt 2018

³ Antonio Guterres, *Global 2014-24 Action Plan to End Statelessness*, 2014, s 7

⁴ *Mapping Statelessness in Sweden*, 2016, s 16,

⁵ *Uppehållstillstånd på grund av praktiska verkställighetshinder och preskription*, SOU 2017:84, s 13

⁶ *Ibid* s 60-63

⁷ Osain Sandin, *Är på flykt – Hamnar I ingenmansland*, Skånesfria, 06 dec 2013, Tillgänglig: <http://www.skanesfria.se/artikel/112845>

polismyndigheten från Migrationsverket 2016 så gällde 2 255 ärenden verkställigheter till länder ditt det är mycket svårt eller mycket svårt att verkställa besluten.⁸ Trots detta vistas personer i Sverige under längre tid i ett juridiskt ingenmansland, där utvisningsbeslut inte kan verkställas av praktiska skäl utanför den enskildes kontroll.⁹

Syfte och frågeställning

Som ett resultat av mitt intresse för de problem som beskrivs i ovanstående stycke har jag för den här uppsatsen formulerat följande övergripande frågeställning:

Hur kan man förstå det juridiska vakuum som asylsökande statslösa personer i Sverige befinner sig i?

Syftet med uppsatsen är att undersöka den juridiska situationen som statslösa personer möter under sin asylprocess i Sverige. Detta gäller personer som har delgivits ett avlägsnandebeslut som på grund av statslöshet inte går att verkställa. Ur statsvetenskaplig synpunkt består det problem som här uppstår i att statslösa personer som fått avslag på sin asylansökan inte får stanna i landet men inte heller kan utvisas, eftersom deras tidigare vistelseland i de flesta fall inte vill ta emot dem. Det blir då ur forskningssynpunkt intressant att undersöka och försöka begripliggöra det legala tomrum som dessa personer befinner sig i, samt hur och varför ett sådant vakuum kan uppstå.

Vidare skriver jag in uppsatsen i en kritisk vetenskaplig tradition, vilket innebär att jag tar min utgångspunkt i att det finns underliggande maktstrukturer som påverkar det samhälleliga fenomen som jag vill undersöka. Mitt val av teoretiskt ramverk, men också förhållningssätt till mitt empiriska material, är en del av den kritiska tradition som jag skriver i. Detta i sin tur innebär att ett av uppsatsens syften också består i att kritiskt granska den svenska statens och lagens funktionssätt i allmänhet och den svenska asylprocessen i synnerhet.

⁸ SOU 2017:84 s 95

⁹ Ibid s13

Disposition

Efter att ha presenterat uppsatsens frågeställning och syfte kommer jag att ta upp de nödvändiga avgränsningar som omgärdar min undersökning. Därefter följer en kort begreppsdefinition med syfte att underlätta läsningen av uppsatsen som använder ord och begrepp som kan te sig svårbegripliga för en läsare som är ovan vid juridisk jargong. Sedan följer ett stycke som beskriver tidigare forskning om ämnet statslöshet. Därpå följer en metodologisk diskussion. Jag presenterar även mitt teoretiska ramverk som ett redskap för att analysera de regelverk, dokument och det illustrerande fall som undersökningen innehåller.

Efter denna introducerande del påbörjas den egentliga uppsatsen, som i sin tur inleds av bakgrundsinformation om statslöshet som samhällsligt fenomen. Därefter använder jag mig av vad jag kallar ett illustrerande fall för att åskådliggöra det vakuum som asylsökande statslösa personer i Sverige hamnar i. En viktig del av den här uppsatsen är att det illustrerande fallet ska hjälpa läsaren att förstå hur asylprocessen och olika lagar är verksamma. Detta fall används därefter i diskussionen om internationell rätt och de regelverk som rör statslöshet. Diskussionen fortsätter med hjälp av ett dokument från UNHCR samt en statlig utredning. Därefter analyserar jag det illustrerande fallet och diskussionen om regelverken utifrån mitt teoretiska ramverk. Uppsatsen avslutas med ett diskussionsavsnitt.

Avgränsning

Uppsatsen tar sin utgångspunkt i en statsvetenskaplig tradition av att vilja undersöka det juridiska vakuum som uppstår när statslösa asylsökande får avslag på sin asylansökan och hur kan vi förstå detta. Studien kommer främst att undersöka de aspekter i asylprocessen som enligt mig är avgörande för statslösa personer som hamnar i det juridiska håll. Eftersom uppsatsen emellertid också förhåller sig till olika regelverk så medför det att uppsatsen delvis sneglar mot – eller står i kritisk dialog om man så vill – det juridiska fältet. Min avsikt är inte att skriva en juridisk uppsats, men däremot att använda mig av juridiska begrepp och material i syfte att berika min statsvetenskapliga ansats. Det statsvetenskapliga ansats är statens roll när denne stiftar lagar om asylrätten och hur dessa lagar avspeglar internationell rätt.

Fokus primärt på statslösas situation i relation till svenska staten, även om jag i det illustrerade fall använder mig av också delvis går in på de sociala och ekonomiska aspekter som statslösa asylsökande i Sverige drabbas av. Detta gör jag genom att beskriva det illustrerande fallet

genom Migrationsverkets upplysningar om asylregler under och efter att asylärenden har utretts.

Den här undersökningen har jag avgränsat genom att jag har valt en specifik metod. Det material som jag analyserar innebär ytterligare en avgränsning. Jag har dessutom valt ett antal teorier som avgränsar undersökningen mot andra tänkbara utföranden av en liknande undersökning.

Begreppsdefinition

Eftersom det här är en statsvetenskaplig uppsats som sneglar mot det juridiska fältet, väljer jag att för läsvänlighetens skull presentera nedanstående lista med definitioner av några av de juridiska begrepp som kommer att vara centrala i min uppsats.

Verkställighetshinder – Innebär att en person fått ett utvisningsbeslut som inte kan resa till mottagarlandet. Bakgrund till en sådan situation kan vara att: Det kan vara praktisk omöjligt att ta sig till landet. Det kan finnas ovilja från mottagarlandet sida att ta emot personen. Det kan vara svårt för personen eller myndigheter att bevisa att personen är medborgare eller har rätt att vistas i det anvisade mottagarlandet.¹⁰

Laga kraft – När tiden för överklagande har gått ut eller om det inte är överklagningsbar har ett beslut vunnit laga kraft. Därefter kan beslut verkställas.¹¹

Preskription – Är begrepp som används inom civilrätten och straffrätten.¹² I min undersökning innebär begreppet att ett utvisningsbeslut som inte kan verkställas inom fyra år från det att beslutet vann laga kraft, har rätt att söka asyl på nytt.¹³

Naturalisering – Förvärvande av medborgarskap genom ansökan.¹⁴

¹⁰ SOU 2017:84 s 14–15

¹¹ Åklagarmyndigheten, ”laga kraft” <https://www.aklagare.se/ordlista/laga-kraft/> u.å.

¹² Lagen.nu, ”Preskription” <https://lagen.nu/begrepp/Preskription> u.å.

¹³ SOU 2017:84, s 13

¹⁴ Statistiska centralbyrån, ”medborgarskap”

<https://www.scb.se/Statistik/BE/BE0101/2010A01L/Medborgarskap.pdf> u.å. s 1

Tidigare forskning

Mark Manly från UNHCR och Laura van Waas, föreståndare och föreläsare inom Tilburg universitetsprogram om statslösa, har gett en bra forskningsöversikt i publikationen "The State of Statelessness Research"¹⁵. Författarna tar upp att statslöshetsforskning uppkom som forskning om medborgarskapslagar, och utvecklades i tolkning och kommenterande av internationella standarder och av inhemska normer som är relevanta för statslöshet. Vidare har forskare uppmärksammat förpliktelser som stater har för att undvika statslöshet samt skyddet av statslösa människor. Manly och van Waas poängterar att statslöshet är en juridisk avvikelse, men också att det påverkar hur de uppfattar sig själva¹⁶. Författarna anser att det finns behov av tvärvetenskaplig forskning av statslösa samt diskussion av rådande forskning.¹⁷ I en annan studie som gjorts på uppdrag av UNHCR "De facto Statelessness" har författaren Hugh Massey definierat statslöshet inom två kategorier *de jure* statslösa, är personer som saknar ett medborgarskap och därmed saknar rättsligt band till en stat. Den andra *de facto* statslösa, är personer som har ett medborgarskap men medborgarskapet är ineffektivt, vilket innebär att dessa människor saknar rätt till diplomatisk/nationell skydd i vissa fall, rätt att rösta eller rätt till vård och utbildning.¹⁸ Teoretiker tar oftast avstamp i Hannah Arendts beskrivning av statslösa, Arendt anförde en mycket bred och djup problembeskrivning av statslösa.¹⁹ Hennes beskrivning av "statslösa" är såsom den drabbade gruppen av människor i mellankrigets Europa, grupper som fördrevs och vars existens il legaliserades i kölvattnet av första världskriget. Dessa grupper utestängdes totalt från det politiska rättsliga och sociala ordning. Att vara flykting, att vara utan rättigheter och att vara statslös hör alltså samman i Arendts historieskrivning.²⁰

En annan forskare, Victoria Redclift har studerat, urdu-talande folket (Biharier) i Bangladesh. Redclift har fokuserat på frågor som: Vem anses vara statslös? hur en statslös ser på sin situation? Eftersom statslösa oftast saknar juridiska rättigheter, ser de sig själva existera utanför den värld vi lever inom. I sin bok "Statelessness and Citizenship" beskriver hon att med endast *de jure* rättigheter blir man erkänd som medborgare men att i praktiken saknar man väsentliga rättigheter. Biharier är erkända som medborgare av staten men de kan fortfarande inte fullt ut

¹⁵ Mark Manly & Laura van Waas, The state of statelessness research, Tilburg law review. Vol 19, 2014 s 3–10

¹⁶Ibid s 5

¹⁷Ibid s 10

¹⁸Hugh Massey, UNHCR and De Facto Statelessness, 2010, s i-iii

¹⁹Hannah Arendt, Totalitarismens ursprung, 2018

²⁰Ibid s 15

åtnjuta alla rättigheter, exempelvis får de inte söka offentliga tjänster, i vissa fall får de inte välja en viss utbildning. Det är konsekvenser av ett ineffektivt medborgarskap.²¹ Sociologen Margaret Somers har också studerat medborgarskap och vad den har för betydelse. Somers beskrivning av statslösa ligger i linje med Redclift och Arendts, statslös är den som saknar rätten till rättigheter.²² En statslös person är den som är socialt exkluderat som innehar de jure rättigheter i form av passivt medborgarskap men denne saknar de facto rättigheter, hon menar på att sådan statslöshet är resultatet av en marknadsorienterad stat. När en sådan stat inte längre kan tygla marknaden ger detta upphov till ännu lägre underklass, vilket leder till att allt fler blir statslösa och rättslösa. Vidare har författaren upplyst om civilsamhället och institutionella förpliktelser gentemot samhällsmedlemmar. Somers menar att individer befinner sig i mitten av dessa sfärer som i ett demokratiskt samhälle finns där av den anledningen att bevara medborgarnas rättigheter och skydda medborgare vid behov.²³ Denna tidigare forskningen som jag presenterat ovan har främst sin fokus på statslösa individers situationer och dess orsaker. Mitt bidrag genom min undersökning till forskning är att granska asylprocessen och beskriva tomrum som dessa regler lämnar efter sig där statslösa individer hamnar.

Metodologiskt ramverk

Litteraturen som valts utgörs av olika moderna forskare/teoretiker som diskuterar statslöshet. Då valet av ämnet är sådant att dess teoretiska tänkbara variation står i centrum snarare än specifika aktörer, har jag undersökt verk inom samtida forskning som i någon form utgår från eller diskuterar statslöshet.

Undersökningen genomförs med hjälp av materialet som bland annat det illustrerande fallet som beskrivs genom regelverk, konventioner, lagar och migrationsverket och ställningstagande som *Utredning om uppehållstillstånd på grund av praktiska verkställighetshinder* samt UNHCR:s kartläggning av statslösa i Sverige. Slutrapporten från *Utredningen om uppehållstillstånd på grund av praktiska verkställighetshinder och preskription* har valts, utredningen i sig inte berör statslöshet men att statslöshet har uppkommit som en omständighet vid praktiska verkställighetshinder.²⁴ Vidare har jag använt mig av olika rapporter från UNHCR och undersökningar kring ämnet statslöshet. UNHCR är den ledande aktören i det

²¹ Victoria Redclift, *Statelessness and Citizenship: Camps and the creation of political space*, 2013 s 7

²² Margaret R. Somers, *Genealogies of citizenship: markets, statelessness and the right to have rights*, 2008, s6

²³ Ibid s 133

²⁴ SOU 2017:84

internationella arbetet mot statslöshet, UNHCR lyfter bland annat upp det juridiska ramverket och vad som är internationellt erkänt i ämnet statslöshet.²⁵ Jag har också tagit del av UNHCR:s kartläggning av statslösa i Sverige. Sedan använder jag mig av utlänningslagen i den svenska asylprocessen för att uppmärksamma glappet som uppstår när en statslös asylsökande får avslag på sin asylansökan.²⁶ Tillsammans med utlänningslagen använder jag mig av Migrationsverkets information som de publicerar på sin hemsida.²⁷ Detta gör jag för att upplysa situationen om under och efter asylprocessen samtidigt som den blir ett komplement till exempel om illustrerad fall.

Det illustrerade fall som presenteras nedan är ett exempel på ärenden där praktiska svårigheter i verkställighetshänsen förekommer för statslösa personer. Fallet är inte representativt utan ska just illustrera hur det går till i asylprocessen när myndigheter och domstolar hanterar asylärenden.

Mitt val av teorier berör både den empiriska och normativa diskussionen kring ämnet statslöshet. Utmärkande är att studier om medborgarskap, exkludering och statslöshet förhåller sig till Hanna Arendts teori om statslösa. Jag har också valt två andra teoretiker som enligt mig förklarar mer specifikt det som Arendts teori tar upp om statslösa. Även om Arendts teori om statslösa ger en bred problembeskrivning, anser jag att hennes teori blir för allmän. Mitt syfte har varit att applicera statslöshet på individuell nivå och därefter beskriva hur en enskild person blir statslös och hur en statslös person kan komma att se på sin situation. För att åstadkomma en sådan ansats har jag valt Giorgio Agamben som genom sin teoretiska ansats placerar den statslösa individen i centrum för att individen ska kunna läsas av genom andra människor och lagar. Agamben har i sin ansats förutom att vara radikal, även fått kritik. Jag lyfter även upp kritik mot Agamben i andra delen av min diskussion. Både Arendt och Agamben diskuterar problemet med statslöshet men jag vill också framföra en annan teori om problemet med statslöshet. Därför valde jag Margaret R. Somers som i Arendt och Agambens spår utvecklat en teori om medborgarskap.

²⁵ Sverigeforunhcr, "Att vara statslös i världen" <https://sverigeforunhcr.se/blogg/video-att-vara-statslos-i-varlden>, u.å.

²⁶ Utlänningslagen 2005:716

²⁷ Migrationsverket, "Asylregler" <https://www.migrationsverket.se/Privatpersoner/Skydd-och-asyl-i-Sverige/Att-ansoka-om-asyl/Asylregler.html>, 2017

Studien har både inom- och utomvetenskaplig relevans. Det *inomvetenskapliga* är att kopplingen i studien klaras genom att problemet relateras till tidigare forskning och vetande på området.²⁸ Detta gör jag genom det material om tidigare forskning som jag har valt som berör ämnet statslöshet. Ett bidrag av min undersökning till forskning skulle kunna vara att förutom att undersöka statslösa personers situationer är det också viktigt att granska staters asylprocesser och lagar kring statslösa asylsökande. Det *utomvetenskapliga* har relevans genom kopplingen till den samhällsrelevansen, genom att jag i min diskussion visar att det aktuella forskningsproblemet har relevans för samhällsrelevanta frågor.²⁹ Jag med denna undersökningen vill uppmärksamma samhället om vakuum som uppstår i asylprocessen, och att upprätthålla ett system som undviker att statslöshet uppstår. Detta gör jag för att uppmärksamma situationer som är och blir allt mer problematiska på individuell och statlig nivå. Individer som hamnar utanför har svårare att leva ett värdigt liv, individer som inte går att utvisa befinner sig inom staters territorium där stater kan inte göra mer än att hålla dem i förvar.

Undersökningen har ambitioner att utgöra en kritisk beskrivning av underliggande maktstrukturer och problem. Beckman förklarar att en kritisk beskrivning karakteriseras av att den inte förklarar inte varför något har hänt, utan snarare förklarar vad dessa fenomen är.³⁰ Sedan skriver han att med beskrivning redogör forskaren materialet som forskaren kan dra slutsatser från, att forskaren med egna glasögon efter att ha redogjort materialet blottlägga nya budskap eller oklarheter.³¹ Det är min syfte med uppsatsen att med hjälp av materialet och det exempelfallet som illustrerats ska jag kunna peka på oklarheter som leder till det juridiska vakuum för asylsökande statslösa personer. Beckman beskriver vidare att forskaren uppgift blir att argumentera för eller mot de budskap eller oklarheter. Forskaren på sås sätt kan upptäcka något som inte stämmer överens. Det är dock viktigt att forskaren argumenterar för sina tolkningar och slutsatser. Att argumentera för sina tolkningar och slutsatser och att kritisera sina tolkningar ska kunna säga oss något om dess innebörd som annars är inte självklart.³²

²⁸ Jan Teorell & Torsten Svensson, Att fråga och att svara, 2007 s 18

²⁹ Peter Esaiasson, Mikael Gilljam, Henrik Oscarsson & Lena Wängnerud, Metodpraktikan: konsten att studera samhälle, individ och marknad, 2017 s 32

³⁰ Ludvig Beckman, Grundbok i ideanalys: det kritiska studiet av politiska texter, 2005, s 49

³¹ Ibid s 50

³² Ibid s 52

Teoretiskt ramverk

Hanna Arendts statslösa

I boken *Totalitarismens ursprung* och kapitlet *Nationalstatens förfall och slutet för de mänskliga rättigheter* ger Hannah Arendt tongivande beskrivning av *statslöshet*, så som den drabbade stora grupper av människor i mellankrigstidens Europa. Den statslöshet denna gruppen drabbades av innebar totalt utestängning från *politiska, rättsliga* och *sociala* ordningar. Att vara *flykting* och att vara utan rättigheter och att vara *statslös* hör alltså samman i Arendts beskrivning av statslöshet. Förlusten av det juridiska medborgarskapet är dock ett av många uttryck för denna fundamentala exklusion.³³ Termen ”statslös” har blivit erkänt som att dessa människor inte längre skyddas av sin stat och behöver internationella överenskommelser för att garantera deras rättsliga status.³⁴

Icke erkännande av statslösa innebär oftast repatriering, till ursprungslandet, som oftast vägrar att ta emot dessa. Statsmännens beslut om statslöshetens problem genom att bortse från den har tillfört otillförlitlig statistik i ämnet. Eftersom staters och internationell rätt utgår främst från det *jure* statslösa och man vet ungefär hur många av dessa finns idag i världen, är de *facto* statslösa oklart och som ständigt ökar. Vidare menar Arendt att en översvämning av flyktingar leder till att asylrätten begränsas eller helt avskaffas. Hon menar att asylrätten har samma problem som det mänskliga rättigheterna eftersom det aldrig blivit lag och därför inte kunnat åberopas.³⁵

Det finns två potentiella lösningar på nationalstatens begränsning av asylrätten och det ökande antalet av statslösa som befinner sig inom landets territorium: *repatriering* eller *naturalisering*.³⁶ Arendt skriver att repatrieringens misslyckande, vilket enligt min tolkning, är detsamma som verkställighetshinder, beror på att inget land är villig att ta emot den statslösa personen. Arendt skriver att statslös innebär att man per definition är *laglös* och att man i detta skedde blir polisärende som kan behandlas hur som helst. Hon skriver att flyktingläger är en alternativ plats åt en statslös person tills staten har kommit på en lösning för att bli av med henne.³⁷ Arendt beskriver att vid varje försök av staten att utnyttja sin rätt att repatriera en statslös mot dennes vilja, kommer hon att göra sitt yttersta för att fly in i statslösheten. Vidare

³³ Arendt 2018 s 361-363

³⁴ Ibid s 372

³⁵ Ibid s 374-375

³⁶ Ibid s 3776-377

³⁷ Ibid s 379-380

skriver hon att varje rättighet inom nationalstaten är tillför dessa medborgare och att statslösa utan uppehållsrätt och utan arbetstillstånd kan tvingas bryta mot lagen, *utan att begå brott*, eftersom hennes själva existens inom landet gränser är olagligt och att hon kan fängslas för detta. Arendt menar att endast då kan en statslös brottslings status bli något slags *mänskligt jämlik*, bara som lagbrytaren kan statslösa åtnjuta lagens beskydd, exempelvis kan statslös person få rätt till advokat och till denne kan framföra klagomål. ”Personen är inte jordens avskum längre”.³⁸

Arendt skiljer mellan de jure och det facto statslösa. Enligt hennes definition är de jure halv statslösa då de är erkända av staten men att deras medborgarskap är passivt, ett verkningslöst medborgarskaps havare, som till synes lika gärna kunde vara utan något alls. De jure statslösa har sekundära rättigheter som exempelvis att de får tala sitt språk och stanna inom egen social och kulturella miljö. Att de jure statslösa saknar det facto rättigheter, ett effektivt medborgarskap. Med ett effektivt medborgarskap menar Arendt att förutom att inneha ett medborgarskap krävs det att individer är fullt ut inkluderade i den sociala, politiska, ekonomiska och kulturella sfären.³⁹ Arendt skriver vidare att de jure är de erkända statslösa, medan det finns många fler de facto statslösa och att den internationella konferenser berör de jure statslösa, förbigås statslöshets kärna, som är de facto statslösa. Värre är det att de facto statslösa ständigt ökar, menar Arendt.⁴⁰

Arendt har fört kritik mot nationalstater, där principen om likhet inför lagen inte har bibehållits. Dessa nationalstater delar in folkmassan i över- och underprivilegierade individer, och *lagar* som är lika för alla återgår till att bli rättigheter och privilegier vilket strider mot nationalstatens natur. Arendt menar att alla människor bör ha rätten till rättigheter men att de mänskliga rättigheterna i praktiken bara har förverkligats i form av medborgliga rättigheter. Vidare skriver hon att rättighetslösas *första* förlust är deras hem och detta innebär förlusten av hela sociala sammanhang. Den *andra* förlusten är rättsliga band till staten som innebär att personer blir utan något statlig skydd. Arendt menar att detta har inget med *materiella* problem eller *överbefolkning* att göra eller *utrymme* utan det handlar om *politisk organisation* och att det är

³⁸ Ibid s 381-383

³⁹ Ibid s 371

⁴⁰ Ibid s 375

just dessa organisationer som kan upprätta dessa rättigheter, en rätt till medborgarskap, en rätt till att ha rättigheter.⁴¹

Giorgio Agamben: *Homo sacer*

En annan teoretiker och filosof som liksom Arendt studerats flitigt av forskare för att undersöka relationen mellan *flykting/statslös*, *staten* och *juridiken* i olika sammanhang är Giorgio Agamben, som i sin bok *Homo Sacer* utpekar grundläggande problem mellan det politiska suveränitet och det ”nakna livet”: *zoe*. Agamben utgår i sin analys från den grekiska beskrivningen av människonatur och delar in i två sorters liv, *zoe* och *Bios*. *Zoe* står för rent biologiska liv, som alla levande lever och *bios* påminner om det som hos en människa är mer än det rent biologiska. En grundsyn på människan som ett *politiskt väsen*, som ett liv som blir mer när hon tar del i samhället och politik.⁴² Agamben menar att det nakna livet, *zoe* i modern tid blivit politiserad, som han kallar för biopolitik. *Biopolitik* innebär förenklat: *politikens makt över livet*. Med biopolitik menar Agamben att vid nationalstatens stiftande av rättighetsdeklarationer såsom rättigheter fastställdes människan, det naturliga livet, i den juridiskpolitiska ordningen. Följaktligen blev det naturliga livet grunden till nationers legitimitet och suveränitet då *människan* övergår till *medborgare*. Det postmoderna samhället bygger på dessa principer där suveränitet förutsätter biopolitikens inträde i form av uppdelning av befolkning en på insidan och den andra på utsidan.⁴³

Agamben menar vidare att förenat med biopolitik är nämligen tanken om suveränitets paradox. Eftersom suveränen har legal makt att suspendera lagens giltighet, placerar han sig på ett legalt sätt utanför lagen. Detta innebär att paradoxen också kan formuleras på följande sätt: ”jag är suveränen, som är utanför lagen, deklarerar att det inte finns något utanför lagen”. Exempelvis en statsminister eller president kan faktiskt dömas för skattebrott eller mord, hen lyder under lagen. Men å andra sidan är det suveränens privilegium, hennes yttersta det som egentligen definierar henne, att kunna utlysa undantagstillstånd. Undantag kan gälla där normal juridisktion inte gäller som exempelvis *flyktingläger*.⁴⁴

Huvudperson i Agambens teori är *homo sacer*, det finns minnet bevarat av en gestalt inom den arkaiska romerska rätten, där lagens heliga karaktär för första gången binds till det mänskliga

⁴¹ Ibid s 386-391

⁴² Giorgio Agamben, *Homo sacer*, 2010 s 21

⁴³ Ibid s 129-131

⁴⁴ Ibid s 27 & 30

livet. Homo sacer var exkluderad från det religiösa samhället och all politisk tillvaro. Han stod utanför den gudomliga lagen och den mänskliga jurisdiktionen. Homo sacer enligt arkaisk romersk rätt fick dödas men inte offras. Vem som helst kan döda homo sacer men inte i namn av rättsordning. Agambens exempel på homo sacer genom historien skiftar, det är bland annat *flyktinga* eller de judar som gick under i förintelsen. Det är viktigt att förstå att homo sacer är inte det nakna livet utan homo sacer *blir*, när den blir exkluderad från samhälle, att man avlägsnas det politiska legitimerade livet (medborgarskapet) och blir homo sacer, den suveräna har rätt att avgöra vem som får bli homo sacer.⁴⁵ Homo sacer är människa utan några rättigheter eller skyldigheter, en människa som inte har några egenskaper alls i maktens öga, annat än att vara vid liv, så länge nu hon förmår det.⁴⁶

Margaret R. Somers: medborgarskapet

Professorn Margaret R. Somers är en socialteoretiker och jämförandehistorisk sociolog med specialisering i ekonomisk, politik och kulturhistorisk sociologi. Somers försöker formulera sin radikala demokratiska politiska övertygelse genom ett engagemang för *rätten att ha rättigheter*.⁴⁷ Somers menar att rätten att ha rättigheter kan garanteras genom ett samarbete mellan det politiska och civila samhället. Somers rätten att ha rättigheter är ett koncept lånat av Hannah Arendt som inkluderar både de jure och de facto rättigheter till medlemskap i en gemenskap. Somers skriver att endast de jure rättigheter förfaller intuitiva, detta exemplifierar hon genom att beskriva de övergivna medborgare efter orkanen Katrina som blev reducerade till det som Agamben kallar för *nakna livet*.⁴⁸

Somers teori om medborgarskapet går ut på att medborgarskapet är rätten att ha rättigheter. Hon delar in termen rätten att ha rättigheter i två kategorier, där den första rättigheten är sammanbindande och i avsaknaden av den första rättigheten är den andra rättigheten meningslös.⁴⁹ Den första rättigheten medför både de jure och de facto rättigheter till politiskt medlemskap i samhället. Somers hävdar att den första rättigheten till politiskt medlemskap, som är detsamma som medborgarskap, måste inkludera (de facto) rättigheterna för social inkludering inom civilsamhället. Med social inkludering i civilsamhället menar Somers att man

⁴⁵ Ibid s 94-95

⁴⁶ Ibid s 83 & 93-95

⁴⁷ Margaret R. Somers *Genealogies of Citizenship: markets, statelessness, and the right to have rights*, 2008 s 127

⁴⁸ Ibid s 128-130

⁴⁹ Ibid s 6

erkänns som en jämlik medlem i samhället, som behandlas efter samma värderingar och med samma respekt och värdighet som alla andra medlemmar. I den andra rättigheten ingår civila, politiska och sociala rättigheter, samt kulturella och ekonomiska rättigheter. Vidare betonar Somers att mänskliga rättigheter är grundläggande och nödvändiga inom båda kategorierna av rättigheter.⁵⁰

Somers definition av medborgarskap som rätten till rättighet är både ”lättare” och ”tyngre” än andras. Att Somers definition av medborgarskapet kan ses som *lättare* beror på att hon menar att medborgarskapet ska grundas på själva *medlemskapet*. Somers menar inte att grundande av medborgarskap ska byggas på några särskilda civil-juridiska rättigheter. Hon menar att det räcker om en person är medlem i ett samhälle och att denne skall ses som berättigad till alla rättigheter. Definitionen av att medborgarskapet är *tyngre* innebär att medborgarskapet i den första instansen kräver grundläggande rättighet till politiskt och socialt medlemskap och även de jure och de facto inkludering och erkännande. Det är genom inkludering och medlemskap som en ömsesidig uppfattning uppstår över att vara moraliskt jämlika och därmed få ett socialt och politiskt erkännande.⁵¹

[I]f recognition is the precondition not only to citizenship but also to human rights, and membership is the prerequisite to recognition, then human rights and citizenship rights are both rooted in that which endows us with our humanity – the recognition that comes only from attachments and inclusion.⁵²

Vidare skriver Somers att termen rätten till rättighet består av *inkludering*, *medlemskap* och *erkännande* och att dessa inte räcker som en ”inskriftion” i lagen.⁵³ Det krävs även att politiska organ effektivt efterlever dessa och att civilsamhället ska se till att staten fullföljer sitt ansvar. Somers tar upp Arendts argument om att de jure rättigheter bör tillhandahållas från staten till medborgarna i form av medborgarskap, men Somers tillägger att med de jure rättigheter bör även de facto rättigheter tillhandhållas.⁵⁴

⁵⁰ Ibid s 6-7

⁵¹ Ibid s 7-8

⁵² Ibid s 5-7

⁵³ Ibid s 8

⁵⁴ Ibid s 26

Bakgrund: statslöshet och dess orsaker

Juridisk är den statslös som ej av någon stat med tillämpning av dess lagstiftning anses såsom dess medborgare. I internationell rätt är det i princip den strikta de jure statslösheten som avses med statslöshet.⁵⁵ De jure statslösa blir ett avskilt problem när denna definition särskiljer tydligt statslösa från andra utsatta grupper och flyktingar i stort, även om man ser att problemen sammanfaller. De facto statslösa har juridisk nationalitet men deras nationalitet är ineffektivt. 1954 års konventionen rekommenderar stater att behandla de facto statslösa, så långt som möjligt som de jure statslösa för att effektivisera deras ställning i samhället.⁵⁶

Det finns flera orsaker till statslöshet, luckor i nationella lagar kan vara en indikation på problemet. Varje stat har egna medborgarskapslagar som kan *neka* eller *beröva* medborgarskapet. Är lagarna inte *rättvisa*, *tydlig fastställda* eller *korrekt tillämpade* riskerar visa människor att bli utelämnade och statslösa. Vad gäller de facto statslösa personer, saknar dessa oftast födelsebevis eller dokument som bevisar deras nationalitet. En annan orsak är att statslösa blir *migranter* eller *flyktingar* och för vilka naturalisering inte sker. Om en statslös flykting inte kan få stanna eller återvända till sitt tidigare land, riskerar denna att fastna i ingenmansland. Detta kan i vissa fall leda till förlängd tid i förvar utan någon skydd. Krav för naturalisering i mottagarland kan vara höga, som lång period av bosättningsperiod i landet. Uppkomsten av nya stater och territoriella överföringar kan göra individer statslösa.⁵⁷

Illustrerande fall

Syftet med följande genomgång är att ge ett exempel på ärenden där statslöshet som omständighet förekommer i verkställighetshinder och med fokus på juridiska processer som den berörda personen genomgår. Fallet är nödvändigtvis inte representativt men ska just illustrera hur det kan gå till i asylprocessen när myndigheter och domstolar hanterar komplicerade fall gällande statslösa där frågan om verkställighetshinder uppstår.

En 28 år gammal statslös palestiniere söker asyl i Sverige i oktober 2008. Den 28-åringen berättar att han riskerar förföljelser av Hamas på grund av att han tidigare arbetat som dörrvakt till en

⁵⁵ Hugh Massey, UNHCR and De Facto Statelessness, 2010, s i

⁵⁶ Brad K. Blitz & Maureen, Lynch., Statelessness and citizenship: a comparative study on the benefits of nationality, 2011, s 2–3

⁵⁷ UNHCR: Ending Statelessness, 2018

ledare inom Al Fatah.⁵⁸ Mannen berättar att efter fångenskap och tortyr flydde han genom en tunnel till Egypten där han vistades illegalt i en månad och därifrån tog han sig till Sverige. Mannen uppger att han har fyra barn och hustru i Gaza.⁵⁹

I oktober 2009 avslår Migrationsverket hans asylansökan. Motivering: han har inte gjort sannolikt att han riskerar att dödas om han återvänder. Därmed bedöms självmant återvändande till Gaza vara möjligt. I december 2010 och juli 2011 lämnar mannen ansökningar om att få tillstånd att arbeta i Sverige, ansökningarna kommer in för sent och Migrationsverket beslutar om avslag. Den 10 mars 2010 avslår migrationsdomstolen hans överklagan. Även domstolen anser att mannen brister i trovärdighet. I frågan om utvisning anser Migrationsverket att det inte anses föreligga verkställighetshinder gentemot Gaza. I oktober 2010 överlämnar Migrationsverket ärendet till polismyndigheten då man antar att tvång kommer att behövas för att verkställa utvisningsbeslut.⁶⁰ År 2014 har utvisningsbeslut preskriberats och mannen söker asyl på nytt. Han lämnar även in intyg från egyptiska ambassaden om att han inte fått visum för att återvända. Ett år senare fattar Migrationsverket på nytt ett avslagsbeslut med samma motivering som vid tidigare avslagsbeslut. Några resonemang om verkställighetshinder förs inte i beslutet.⁶¹

Mannen överklagar till Migrationsdomstol som avslår överklagandet. Under rubriken ”synnerliga ömmande omständigheter” behandlas frågan om praktiska verkställighetshinder. Om verkställighetshinder skriver domstolen ”orsakats av utlänningen själv och kan undanröjas med dennes medverkan ska dock inte medföra en rätt att stanna...” Vidare anges i domen att gränsen mellan Egypten och Gaza är på obestämd tid stängd. Domstolens slutsats är att mot denna bakgrund anser domstolen inte att det föreligger bestående verkställighetshinder som kan utgöra synnerliga ömmande omständigheter. Mannen överklagar domen men Migrationsdomstolen meddelar inte prövningstillstånd.⁶²

Mannen berättar att under dessa 8 år har varken Migrationsverket eller gränspoliserna kunnat verkställa hans utvisningsbeslut. Att han egentligen inte vill återvända till Gaza men att han kan göra det. Han förklarar sig villig att samarbeta. Han har också skaffat sig ett liv här i Sverige. I

⁵⁸ SOU 2017:84 s 73

⁵⁹ Ibid s 73–74

⁶⁰ Ibid s 74

⁶¹ Ibid s 74

⁶² Ibid s 74-75

januari 2017 beviljas mannen, efter en ny inlämnad skrivelse om verkställighetshinder tillfälligt uppehållstillstånd med stöd av 12 kap. 18 § utlänningslagen, vilken punkt i paragrafen anges inte.⁶³ I beslutet står att Migrationsverket bedömer ”att det inte har framkommit några nya omständigheter som utgör hinder mot verkställighet”.⁶⁴

Mannen har i januari 2017 vistats i nio år i Sverige. Fallet illustrerar att fastställandet av individens statslöshet och prövning av verkställighetshinder kommit i *skymundan*, också så har fattning av kraven på medverkan från individens sida inte beaktats.⁶⁵

Att förstå statslöshet

För att ur statsvetenskaplig synvinkel begripöra det illustrerade fall som jag beskrivit ovan, kommer jag i nedanstående avsnitt att beskriva fallet med olika regelverk, såsom internationell rätt, 1954 års konventionen, utlänningslagen, LMA-lagen och migrationsverket. Sedan kommer jag att presentera SOU:s *Utredning om uppehållstillstånd på grund av praktiska verkställighetshinder* ställningstagande och UNHCR:s kritik om hur Sverige hanterar statslösa asylsökande. Dessa stycken avslutas med diskussion.

Statslöshet i Internationell rätt

Statslöshet och mänskliga rättigheter hänger ihop på flera sätt. För det *första* är rätten till nationalitet en mänsklig rättighet. För det *andra* har statslösa sämre tillgång till rättigheter än medborgare. Statslösa tillhör till de mest marginaliserade och diskriminerade grupper.⁶⁶ I en värld där medborgarskapets betydelse är central för att göra anspråk på sina rättigheter, saknar statslösa rätten till sådana anspråk. Deras rättsliga icke ställning förhindrar en enskild statslös individ från att göra anspråk på grundläggande *civila, politiska, ekonomiska och kulturella* rättigheter.⁶⁷

Juridisk är den statslösa som inte är erkänd som medborgare i något land. Detta står i första artikeln i Förenta Nationernas (FN) konvention om statslösas rättsliga ställning från 1954⁶⁸. I internationell rätt är det strikta de jure statslöshet som avses med statslöshet, ingen hänsyn tas

⁶³ Utlänningslagen 12:18

⁶⁴ SOU 2017:84, s 75

⁶⁵ Ibid s 75

⁶⁶ UNHCR: Mapping Statelessness in Sweden, 2016 s 10

⁶⁷ UNHCR: Handbook on Protection of Stateless Persons, 2014 s 6, Caroline Sawyer & Bard K. Blitz, De Facto Statelessness in The United Kingdom, 2011 s 17, Zaglul Haider. Rejected People in Bangladesh: If the Biharis Were Counted, 2016, s 427

⁶⁸ Text of The 1954 Convention, 2014, s 6

till medborgarskapets kvalitet.⁶⁹ Konventionen är en grund på vilken konventionsstater kan bestämma hur de på nationell nivå ska förhålla sig till statslösa. Varje konventionsstat bestämmer genom sina egna förfaranden huruvida en person passar definitionen av en statslös person som angivits i artikel 1.⁷⁰ 1954 års konvention innehåller bestämmelser om statslösas rättsliga status och om sociala rättigheter. Stater bör enligt FN:s flyktingkommissariat (UNHCR) bevilja statslösa permanent eller tillfälligt uppehållstillstånd och så småningom naturalisering.⁷¹

Artikel 27 i 1954 års konventionen ålägger en konventionsstat att utfärda pass till statslösa som saknar giltigt resedokument, såvida personen inte är hot för landets säkerhet⁷². Artikel 31 i konventionen handlar om utvisning⁷³. Personen får utvisas om den har fått verkställighetsbeslut i laga ordning. Utvisning får endast ske till tidigare vistelseland om personen har rätt till uppehållstillstånd eller nationalitet i det landet. Artikel 32 i konventionen handlar om att naturaliseringsbestämmelse, ska underlätta processen av naturalisering för statslösa genom att påskynda sådant förfarande.⁷⁴ Det krävs först av konventionsstat att bevilja den statslösa uppehållstillstånd. 1961 års konvention om *begränsning* av statslösa är ett komplement till ovannämnd 1954 års konvention, Sverige har ratificerat båda konventionerna⁷⁵. Syftet med 1961 års konvention är att konventionsstater ska tillgodose allas rätt till nationalitet, i synnerhet de som inte har en. För att kunna genomföra en politisk insats för att motverka statslöshet, krävs det att först införliva lagar om hur uppkomst av statslöshet kan undvikas. Konventionsstater kan undvika statslöshet genom att medborgarskap beviljas automatisk eller efter ansökan.⁷⁶

Nuvarande regler

Enligt utlänningslagen (8 kap. 7 § utlänningslagen) ska Migrationsverket och domstolarna ta hänsyn till verkställighetshinder vid bedömning av frågor om utvisningsbeslut.⁷⁷ Om

⁶⁹ Mark Manly & Laura van Waas, The state of statelessness research, Tilburg law review. Vol 19, 2014 s s 7, Bradley Megan, Rethinking: Statelessness, repatriation and refugee agency 2014 s 103

⁷⁰ Carol Batchelor, The 1954 Convention Relating to the Status of Stateless Persons: Implementation Within the European Union Member States and Recommendations for Harmonization, Refuge (0229-5113), 22(2), 2005, s 33

⁷¹ SOU 2017:84, s 294-295

⁷² Convention: "Relating to The Status of Stateless Persons", https://www.unhcr.org/ibelong/wp-content/uploads/1954-Convention-relating-to-the-Status-of-Stateless-Persons_ENG.pdf, 2014, s 17

⁷³ Ibid s 18

⁷⁴ Ibid s 18, SOU 2017:84 s 295,

⁷⁵ Riksdagen, 2016/17:333, https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svar-pa-skriftlig-fraga/dansk-forfragan-om-1961-ars-konvention-om_H412333, 2016

⁷⁶ SOU 2017:84 s 295

⁷⁷ Utlänningslagen 8:7

myndigheten eller domstolen kommer fram till att ett sådant hinder föreligger ska den berörda inom ramen för (5 kap. 6§ utlänningslagen) får permanent uppehållstillstånd beviljat Om praktiska verkställighetshinder är tillfälliga kan istället enligt (5 kap. 11§ utlänningslagen) tidsbegränsat tillstånd beviljas.⁷⁸ Enligt (12 kap. 18§ första stycket 2 utlänningslagen) ska Migrationsverket ta hänsyn till praktiska verkställighetshinder även om dessa hinder kommer *efter* att ett avlägsnandebeslut vunnit laga kraft om det finns anledning att anta att det anvisade mottagarland inte kommer att emot personen.⁷⁹

Bestämmelsen som finns idag i (8 kap. 7§ utlänningslagen) infördes för första gången i 1989 års utlänningslagen.⁸⁰ Anledning till lagändring var att genom en uttrycklig regel markera behovet av den vederbörande själv *snarast* för fram hinder mot utvisning som enligt dennes mening finns. Enligt *Utredning om uppehållstillstånd på grund av praktiska verkställighetshinder* framgår det att det inte finns någon specifik *tillståndsgrund* i utlänningslagen för de situationer där utvisning inte kan verkställas. Upphållstillstånd som hade beviljats av sådana skäl hade grundats med stöd av humanitära skäl som också benämns såsom *synnerliga ömmande omständigheter*.⁸¹ Om *synnerliga ömmande omständigheter* står det på Migrationsverket hemsida, att det kan handla om personer med ett *synnerligen allvarligt hälsotillstånd* eller om personen har utsatts för *människohandel*.⁸² Kravet för att det ska vara någon fråga om verkställighetshinder skulle innefatta att den enskilde själv skulle undanröja utvisningshindret. Det vill säga att den enskilde skulle uttömma alla möjligheter till att utvisning kan verkställas. I båda fallen, att få uppehållstillstånd av *synnerliga ömmande omständigheter* eller att det föreligger *verkställighetshinder* har bevisbördan krävts.⁸³

Beviskravet är inte uttryckt i lagen (5 kap. 6§ utlänningslagen). Enligt *Utredning om uppehållstillstånd på grund av praktiska verkställighetshinder* är det oklart om beviskravet vid *synnerliga ömmande omständigheter* är samma som beviskravet vid *skyddsbehov*. Kravet ställs olika beroende på vilken omständighet som uppges såsom *ömmande*.⁸⁴ Det är utredningsmyndigheter som ställer beviskrav, beroende på vilken omständighet som åberopas. I *Utredning om uppehållstillstånd på grund av praktiska verkställighetshinder* framgår det att

⁷⁸ SOU 2017:84 s 17

⁷⁹ Ibid s 18

⁸⁰ Ibid s 105

⁸¹ Ibid s 105

⁸² Migrationsverket.se, ”Asylregler” 2017

⁸³ SOU 2017:84 s 106

⁸⁴ Ibid s 54

i fall beslutande myndighet har att bedöma att det föreligger verkställighetshinder bör myndigheter också ha relevanta uppgifter om sökandes hemland. I sådana fall bör bevisbördan inte krävas från sökande.⁸⁵

Sverige har ratificerat ovannämnda konventionerna och från några delar av konventionerna framgår det att Sverige har infört dessa som svensk lag. Exempelvis 5 kap. 6§ samt 5 kap. 11§ i utlänningslagen. Men det framgår inte tydligt i utlänningslagen om hur en statslösa asylsökande bör behandlas. Denna kritik har även framförts i *Utredning om uppehållstillstånd på grund av praktiska verkställighetshinder* (se 2017:84, s 20–21). Exempelvis vid ett utvisningsbesluts verkställande är statslöshet en omständighet, en statslös person med lagakraftvunna utvisningsbeslut går inte alltid att utvisa. Personen kanske saknar *id-handlingar* eller att det tidigare vistelseland av olika skäl inte tar emot personen.

Detta kan medföra flera svåra situationer som illustrerats i exempelfallet ovan. Mannen i fallet har enligt det svenska rättssystemet inte gjort sina asylskäl sannolika och i med det har han fått avslag på att få stanna i Sverige. Men enligt internationell rätt såsom mänskliga rättigheter, flyktingkonventionen och 1954 års konvention angående *statslösas rättsliga ställning* har han rätt att få stanna i Sverige. Mannen har inte bedömts utgöra något hot för den svenska statens säkerhet, vidare har mannen själv inte undanröjt utvisningshinder. Mannen är statslös och har bott i 9 år i Sverige. Ett nytt avlägsnandebeslut som inte kan verkställas innebär att mannen riskerar att helt exkluderas från det svenska samhället och att han accepterar sin situation sådan som den blir.

Stycket ovan om lagändring förklarar vikten av att vederbörande vid utvisningsbeslut inte själv ska kunna medverka till att undanröja hindret. Mannen har framställt dokument att hans tidigare vistelseland (Egypten) ambassad har förnekat hans visum. I hans fall framgår även att han inte har bevis på att han riskerar förföljelse i sitt tidigare hemland. En högbevisbörda är också betungande för en statslös person. Det kan handla om att en statslös person fått fly från sitt tidigare hemland och det är kan vara svårt i förväg att skaffa sig bevis, exempelvis hur omöjligt det är att leva kvar i sitt hemland. Jag tror att om man inför tydliga regler angående statslösa som inte har tillräckliga skäl för att få stanna i Sverige skulle detta underlätta beslutsmyndigheters arbete samt att man undanröjer situationer där flera personer hamnar i

⁸⁵ Ibid s 106

juridiska vakuum. Exempelvis om utredningspersonal vid ett grundärende av en statslös asylsökande är medvetna om att personen inte kommer att kunna utvisas, bör det stå i lagen att i samband med detta så borde personen beviljas tillfälligt eller permanent uppehållstillstånd. Detta kan spara onödig lidande för den statslösa personen samt allt kostnader som utvisningsarbete kräver.

LMA

Ändringen i lagen LMA (1994:137) *lagen om mottagande av asylsökande*, som trädde i kraft den 1 juni 2016. Ändringen i lagen har enligt *Utredning om uppehållstillstånd på grund av praktiska verkställighetshinder* har avsevärt försämrat den sociala situation för personer vars avlägsnandebeslut inte kan verkställas.⁸⁶ Lagändringen innebär att rätten till bistånd som i regel upphör för vuxna personer utan barn i Sverige i samband med utvisningsbeslut vinner laga kraft. Eller när tidsfristen för utresa löper ut, om det inte är ”uppenbart oskäligt”. Syftet med lagändring att frigöra platser på asylboenden samt öka incitament för personer med lagakraftvunnet avlägsnandebeslut att återvända självmant.⁸⁷

Migrationsverket

Det är Migrationsverket som i första hand utreder alla asylansökningar. På Migrationsverkets hemsida finns information tillgänglig för asylsökande.⁸⁸ Utlänningslagen innehåller ett antal skäl som används för att få uppehållstillstånd i Sverige. Det kan vara en studieplats, eller ett arbetstillstånd eller anhöriga i Sverige.⁸⁹ Det kan också vara att du är *flykting* eller *alternativ skyddsbehövande*, vidare står det att man kan få uppehållstillstånd trots att man inte behöver skydd mot förföljelse, det kallas för *skydd i andra fall*.

Under tiden man väntar på sitt asylbeslut har man rätt till ekonomiskt bistånd, 24 kronor/dag, om boendet står för maten.⁹⁰ Man har också rätt till boendet. Om man får beslut om utvisning och den har börjat gälla, alltså när tidsfristen för frivillig avresa har tagit slut, förlorar vuxna utan barn i Sverige rätten till ekonomiskt bistånd och boenden. Under asylprocessen får

⁸⁶ Ibid s 16

⁸⁷ Ibid s 301

⁸⁸ Migrationsverket, ”Asylregler” 2017

⁸⁹ Sanna Vestin, Flyktinggruppernas Riksråd,- Asylproceduren I korthet, <https://www.farr.se/sv/att-soeka-asyl/asylproceduren>, 2015

⁹⁰ Migrationsverket, ”Ekonomisk stöd för asylsökande”, <https://www.migrationsverket.se/Privatpersoner/Skydd-och-asyl-i-Sverige/Medan-du-vantar/Ekonomiskt-stod.html>, 2018

asylsökanden LMA-kort, *lagen om mottagande av asylsökande*. Kortet är till för att visa att man är asylsökande och att man har rätt till att vistas i Sverige. Man ska också lämna tillbaka kortet om man har fått uppehållstillstånd eller måste lämna Sverige. För att få rätt att arbeta under tiden man väntar på sin asylutredning, måste man få ett bevis om att man är undantagen från skyldighet att ha arbetstillstånd. Det innebär att man har rätt att söka arbete i Sverige. Villkor för att få ett sådant bevis är bland annat, att man lämnar in godtagbara id-handlingar. Beviset utfärdas inte om man har fått utvisningsbeslut.⁹¹

Ändringen i LMA-lagen förutom att den töjer på glappet på ena sidan Sveriges internationella åtaganden för statslösa personer och den verkliga situation som kommer att innebära för asylsökande statslösa med utvisningsbeslut. Är lagen också otydligt, eftersom ”uppenbart oskäligt” kan tolkas hur som helst. Vad gäller i ovannämnd illustrerande fall, om mannen inte får uppehållstillståndet förlängd, riskerar han att hamna i situation där han inte har rätt att arbeta. Och att hans ekonomiskbistånd kommer att bli indragen riskerar han att bli hemlös. Räcker dessa skäl som ”uppenbart oskäligt”, om ja då finns det några få möjligheter att mannen kan leva ett drägligt liv.

På Migrationsverkets hemsida finns det inte mycket information om statslösa asylsökande. Det står inget heller vad gäller *fastställande* av statslösa eller om statslöshet kan vara undantag för att få arbetstillstånd. Även skyddsskäl som uppges på hemsidan säger inget särskilt om statslösa, eller om just statslöshet gör grund för asylskäl. Det som framgår av Migrationsverkets hemsida är bara att en statslös förutom att vara statslös behöver ha välgrundade skyddsskäl, för att få sin asylansökan prövad av Migrationsverket. Detta innebär att om mannen inte får förlängd sitt uppehållstillstånd, finns det risk att han hamnar i svår situation utan ekonomiskt bistånd och rätt till boende. Mannen kommer inte att kunna arbeta eftersom han i samband med lagkraftvunnet utvisningsbeslut förlorar rätten att arbeta.

[UNHCR:s kartläggning av statslösa i Sverige](#)

UNHCR publicerade i december 2016 sin rapport, *Mapping Statelessness in Sweden*. Om hur Sverige hanterar statslösa personer, bland annat belyser rapporten hur Migrationsverket och Migrationsdomstolarna hanterar statslösa asylsökande. Syftet med rapporten var att ta fram

⁹¹ Ibid

underlag som skulle motverka statslöshet.⁹² I rapporten framgår det att statslöshet *inte fastställs* av utredningsmyndigheter, utan i stället kategoriseras en del statslösa som ”okänt medborgarskap” eller ”medborgarskap under utredning”.⁹³ UNHCR fann att en del av myndigheters problem med lagakraftvunna avlägsnandebesluts har anknytning till statslöshet. Exempelvis problem som uppstår vid utvisning när statslösa personer saknar *id-handlingar* eller *inresetillstånd* till sitt tidigare vistelseland. Vidare konstaterats i rapporten att kunskap om statslösa som *inte kan* återvända till deras tidigare vistelseland är bristfällig i Sverige. Enligt rapporten görs Ingen bedömning av statslöshet görs under asylprocessen.⁹⁴

På grund av bristande *lag, policy* och *vägledning* för hur fastställande av statslösa ska gå till, saknar Migrationsverket riktlinjer om *hur* och *när* respektive klassificering bör användas. I sin kartläggning gjorde UNHCR en kvalitativ analys av deras fall, där ett av de överklagade avslagsbesluten gällde en statslös kurd från Syrien – maktoumeen (oregistrerad person på arabiska). Migrationsverkets domstol beslutade *bifall* och framhöll att uppehållstillstånd på grund av tillhörighet till en viss grupp exempelvis statslösa, kan bara i speciella fall beviljas. I överklagande till Migrationsöverdomstol, uppmärksammade den sökande, konsekvenser av statslöshet kan vara nekande av rätten till nationalitet, resedokument och till rörelsefrihet. Även andra rättigheter skulle inskränkas på grund av hennes ställning som statslös.⁹⁵ Migrationsverket medgav bifall i målet med motivering, att statslösa kurder inte betraktas som personer inför lagen i Syrien och därför inte kan bli medborgare. Statslöshet går i arv för maktoumeener. Migrationsverket anförde därmed att den sökande skulle riskera diskriminering i sitt hemland, att hen kan betraktas som flykting. Migrationsöverdomstolen gjorde en annan bedömning att flyktingskäl inte förelåg enbart mot bakgrund av att personen är maktoumeen. Vid sammantagen bedömning av den sökande, också att hon varit politisk aktivt i sitt tidigare hemland, uppfyllde den sökande kriterierna för *flyktingstatus* och beviljades permanent uppehållstillstånd med stöd av 4 kap. 1 § utlänningslagen.⁹⁶

UNHCR:s slutsats i rapporten är att Sverige bör inför särskilda procedurer i svensk utlänningsförvaltning för fastställande av statslösa och bedömning av eventuella konsekvenser för en person att vara statslös. Ett exempel som ges är Frankrike som har särskilda utredare för

⁹² UNHCR, Mapping Statelessness in Sweden, 2016, s 16

⁹³ Ibid s 28

⁹⁴ Ibid s 25 & 28, 2016, SOU 2017:84 s 297

⁹⁵ SOU 2017:84, s 297-298

⁹⁶ Ibid s 298

fastställande av statslösa och statslösa personer ges förnybart uppehållstillstånd för ett år i taget.⁹⁷

Utredning om uppehållstillstånd på grund av praktiska verkställighetshinders rekommendationer

Utredning om uppehållstillstånd på grund av praktiska verkställighetshinder rekommendationer är bland annat att förtydliga i utlänningslagen att redan vid genomförande av asylärenden beaktas praktiska verkställighetshinder och om sådana svårigheter är rådande bör enligt utlänningslagen föreskrift om uppehållstillstånd (5 kap. 6§ utlänningslagen) på grund av *synnerliga ömmade omständigheter* (exempelvis en statslös som inte går att utvisa) bör alltid vid grundärenden beaktas och att i sådant fall även *bevilja* uppehållstillstånd. *Utredning om uppehållstillstånd på grund av praktiska verkställighetshinder föreslår* också utbildning och kompetenshöjande insatser för Migrationsverkets *tjänstemän* och Migrationsdomstolens *jurister* som arbetar med migrationsrätt. En annan svårighet som *Utredning om uppehållstillstånd på grund av praktiska verkställighetshinder* har uppmärksammat är ett en hög bevisbörda åläggs den enskilda personen, även i situationer där det kan finnas stora svårigheter att få fram acceptabla bevis.⁹⁸

Det som framgår i UNHCR:s kartläggning och *Utredning om uppehållstillstånd på grund av praktiska verkställighetshinder* är att inte fastställande av statslösa ligger till grund för problem inom rättsprocessen för statslösa asylsökande. Att fastställa statslösa asylsökande skulle kunna underlätta arbetet för utredningsmyndigheter. Sedan som uppges ovan, kompetenshöjande insatser skulle kunna leda till att sakkunniga utredare ges sådana uppdrag. Exempelvis sakkunniga utredare för statslösa asylsökande skulle redan vid grundärenden kunna fatta beslut om det föreligger praktiska verkställighetshinder. Att sedan vid *förtydligande* i utlänningslagen bevilja uppehållstillstånd till statslösa personer som *inte går* att utvisa. Detta skulle innebära att vederbörande slapp lidande i så lång tid (exempelvis idag efter ett lagakraftvunnet utvisningsbeslut måste den sökande vänta i fyra år för preskription).

Andra myndigheter, i synnerhet gränspoliserna, också tar del av UNHCR och *Utredning om uppehållstillstånd på grund av praktiska verkställighetshinders* rekommendationer och vid ökat kompetens om situationer där utvisning inte går att verkställa av praktiska skäl. I sådana fall

⁹⁷ Ibid s 296

⁹⁸ Ibid s 20

skulle gränspoliserna redan vid ärendeöverlämning indikera på svårigheter eller att det är omöjligt att verkställa utvisningsbeslut. Detta förutom att den statslösa utsätts för lidande skulle också kunna spara myndigheters resurser.

Analys

Det som anses vara avgörande inom det juridiska rummet är att det råder oenighet kring frågan om vem som anses vara statslös. Sådana tillvägagångssätt är enligt Arendt ett sätt för nationalstater att komma undan med problemet. Ju *färre* statslösa dessutom mindre bekymmer, att exempelvis inte fastställa statslösa kan resultera i att det *inte existerar* statslösa inom landets territorium. En annan svårighet som Arendt lyfter upp är hur stater hanterar statslösa. Att det inte räcker med att en flykting/statslös flyr sitt hemland, vilket oftast innebär lämnar allt som står denne nära som exempelvis *familjen, hemmet och vänner*. Och att hon riskerar sitt liv att *illegalt* ta sig igenom olika gränser, krävs det av henne att hon bevisar, för det *första* att hon är statslös och för det *andra* ska hon bevisa att hon är i behov av skydd.

Detta är enligt mig det paradoxala inom mänskliga rättigheter och i den svenska utlänningslagen. Att utge ”garantier” att det finns beskyddande lagar för utsatta individer. Men att när den sökande väl når till tröskeln, ber den beskyddande staten/organisationen henne om att först skaffa bevis på att du verkligen är förföljd så att dessa lagar ska gälla dig. Arendt riktar sin kritik mot mänskliga rättigheter och nationalstaters asyllagar, hon menar på att dessa finns skrivna men att dem finns där som livlösa ord på pappret eller inristade i något. Men att den rättslösa väldigt sällan kan åtnjuta dem. Att mänskliga rättigheter har setts som medborgerliga rättigheter. Dessa beskyddande lagar är så begränsade att de enbart omfattar ett visst antal människor, ett exempel kan vara kvotering av asylsökanden. Översvämningen av flyktingar som Arendt nämner hanteras antingen genom *repatriering* eller *naturalisering*, men problemet som uppstår för statslösa personer, är att de utan tillräcklig asylskäl *inte kan* få stanna i landet och att repatriering *inte är* möjligt, eftersom den statslösas tidigare hemland eller vistelseland inte vill ta emot dem.

Att statslösa vid misslyckande försök till repatriering flyr in i sin statslöshet, detta tolkar jag som att den statslösa individen accepterar sitt öde och hur den ser på sig själv och sin livssituation. Ett exempel kan ges utifrån ovan illustrerande fall, att mannen, som då var 28 år gammal, inte har kunnat göra mer än att överklaga sina avlägsnande avslagsbeslut för att kunna

förbättra sin situation i Sverige. Här är det ett annat exempel på paradoxen av beskyddande lagarna. Det enda han förmår är att överklaga och responsen på det blivit, att han inte anses vara trovärdig. Att den svenska staten inte lyckas att bli av med honom och låter honom existera utan rättigheter och skyldigheter, som att kunna *skaffa sig arbete* och bli *självförsörjande*. Jag skulle särskilt betona vikten av problemet som uppstår när det råder verkställighetshinder och det nya LMA-lagen. Detta i synnerhet kan få allvarliga konsekvenser när den statslösa med ett lagakraftvunnet avlägsnandebeslut är med på att återvända men att hans tidigare vistelseland inte är villig att ta emot honom. Detta i samband med vad den nya LMA-lagen innebär, att sådana personer lämnas helt åt deras öde. Upphörande av *ekonomiskt bistånd* och *boenden* lämnas individen i det juridiska vakuemet. Där han av lagen inte existerar längre, och att han inte kan göra mycket för att förbättra sin situation. Som Arendt beskriver det, att den statslösa som är rättslös blir polisärenden. Hon är brottslig utan att ha begått brotten.

Det är också Agambens homo sacer som lider av det som beskrivits ovan. Även om Agambens beskrivning av homo sacer situation kan upplevas *radikalt*, att homo sacer kan dödas men inte offras. Antar jag att han menar att den som blir homo sacer den exkluderade från samhället. Att denne skulle lika gärna kunna dödas, eftersom ingen skulle fråga efter honom. Agamben skriver att homo sacer *blir*, det vill säga att *suveränen*, den med *makten* (policystiftaren) gör så att homo sacer blir. Att suveränen har den makten att när som helst avsäga individens rättigheter och exkludera den från samhället, att den suveräna också *legalt* har rätten till att införa undantagstillstånd. Agamben hänför sin oro mot dem med makten, att de på ett legalt sätt har makten att införa undantag, som exempelvis flyktingläger där individer befinner sig utan några rättigheter, att deras exkludering innebär att inget land är villig att ta emot dem. Att exempelvis i ovannämnd illustrerande falls ärenden överlämnades till polismyndighet med kommentarer att tvång kan behövas vid utvisningsverkställande. Det är detta som bekymrar Agamben att våld som inför lagen är ett brott, kan den yttersta makten, när som helst rättfärdiga våldet genom att inför undantagstillstånd.

Arendt i sin definition om rätten till att ha rättigheter beskriver den statslösa förluster. Att den statslösa (rättslösas) *första* förlust är hennes hem, i samband med detta förlorar hon den sociala sammanhang, genom att bli tvungen till att fly. Den *andra* förlusten är rättsliga band till staten som innebär förlorandet av statlig skydd. Dessa förluster enligt min tolkning av Agambens teori är vad homo sacer går igenom. Enligt min tolkning, skillnaden mellan dessa två teoretikers ansats är, att Agamben beskriver *orsaker* till homo sacer exempelvis att individen av olika skäl

blir exkluderad från samhället. Och att Arendt beskriver *situationen* som homo sacer *befinner* sig i exempelvis en statslös.

Somers teori om medborgarskap är ett komplement till Arendt och Agambens teori. Somers teori om medborgarskap utgår på att medborgarskapet som Arendt beskriver är en rätt till att ha rättigheter. Somers teori kan *metaforiskt* förstås som att medborgarskap är en byggnad som behöver en stark grund för att kan grundas på. Den grunden menar Somers är att alla människor har rätt till *de jure* rättigheter och att *de jure* rättigheter ska inkludera *de facto* rättigheter eftersom utan *de facto* rättigheter är *de jure* rättigheter binärt. Sedan menar Somers att detta ska ske med hjälp av *politiska organ* som ser till att alla människor har ett *aktivt* medborgarskap. Att det ska *existera* ett starkt civilsamhälle som ser till att dessa lagar följs. Att den 28 åringen nu innehar ett tillfälligt uppehållstillstånd uppfyller inte dessa ovan beskrivna kriterier, tvärtom han åtnjuter av rättigheter som ett uppehållstillstånd medför tillfälligt. Att vid ett nytt avslag är han återigen homo sacer utan rätt till rättigheter.

Slutdiskussion

Den 28-årige statslöse palestiniern har under större delen av sin vistelse i Sverige inte haft några rättigheter, i synnerhet efter ändringar i LMA-lagen. Detta pekar på en rad olika problem som jag har försökt kartlägga i denna uppsats. Att de juridiska håll i asylprocessen sätter statslösa asylsökande personer i svåra situationer, dem har inte rätt att få stanna i landet och att deras tidigare hemland inte vill ta emot dem. Detta resultera i att statslösa individer blir exkluderade från samhället och att dem accepterar sitt öde. Med samma möjligheter som alla andra medborgare i landet, hade även dessa personer fått en rättvis chans att skaffa sig ett liv där dem kan åtnjuta sina rättigheter och skyldigheter.

Syftet med uppsatsen har varit att undersöka det vakuum/de situationer asylsökande statslösa personer hamnar i och hur detta kan förstås. I början av min materialinsamling blev jag *inte* förvånad över att Sverige ofta har setts som ett gott exempel när det gäller arbetet angående människors rättigheter. Men att den svenska asylrättsprocessen har juridiska hål där alltför statslösa hamnar. Under undersökningens gång lade jag även märke till att ett stort antal folkgrupper från olika länder de senaste åren har sökt asyl i Sverige och att många har fått antingen tillfälligt eller permanent uppehållstillstånd. Å andra sidan har svenska staten också infört gränskontroll. Men trots det finns det ett system i Sverige som har till avsikt att göra gott

för folk i behov av skydd. Att det finns ett system kräver också att systemet inte är *bristfälligt* eller *otydligt* eftersom ett sådant system skulle förlora sitt värde och existensberättigande.

Det finns ett asylsystem som är till för individer som är i behov av skydd. Det systemet ska också vara effektivt. Det vill säga ett system som är tydligt för den som implementerar (tjänstemän) och för den som systemet är till för (asylsökanden). Med effektivitet menar jag att asylprocessen ska vara så tydlig att varje utförare vet redan vid provandet av grundärenden om en asylsökande har rätt att få stanna i Sverige enligt svensk lag. Detta borde den berörda meddelas i god tid, så att denne inte hamnar i det juridiska vakuumet alltför länge. Att hamna utanför samhället i alltför lång tid, som det diskuterats i uppsatsen, handlar inte bara om att personen hamnar utanför samhället utan det finns en risk att personen accepterar sitt öde. Att personen ger upp kampen för sitt erkännande som en jämlik och erkänner sig själv som att den inte betyder något i samhället. Som Arendt skriver: att den statslösa flyr in i statslösheten.

Vidare anser jag att det behövs ytterligare forskning kring asylprocessen för statslösa personer i Sverige. Ett annat sätt är också att öka kunskap om statslösa personers situation inom civilsamhället. På så sätt kan civilsamhällets organisationer finnas som stöd för statslösa personer. Då skulle civilsamhällets organisationer kunna fungera som en länk mellan lagstiftaren och asylsökande statslösa individer. Civilsamhället kan på så sätt framföra diskussioner eller uppmärksamma problemet kring avslagsbeslut för statslösa personer som inte går att utvisa. Civilsamhället borde även införskaffa kompetens som krävs för att förstå asylprocessen och statslösa personers situation.

Referenslista

Agamben, Giorgio, Homo sacer: den suveräna makten och det nakna livet / Giorgio Agamben
översättning, förord och efterskrift: Sven-Olov Wallenstein, Daidalos, Göteborg, 2010

Antonio Guterres, Global 2014-24 Action Plan to End Statelessness, Tillgänglig via
<https://www.unhcr.org/statelesscampaign2014/Global-Action-Plan-eng.pdf>. Hämtad
20181207

Arendt, Hannah (2018). Totalitarismens ursprung. Bokförlaget Daidalos

Att vara statslös i världen, 2017 Tillgänglig via
<https://sverigeforunhcr.se> Hämtad 20181202

Batchelor, C. (2005) 'The 1954 Convention Relating to the Status of Stateless Persons:
Implementation Within the European Union Member States and Recommendations for
Harmonization', Refuge (0229-5113), 22(2), pp. 31–58.

Beckman, Ludvig, Grundbok i idéanalys: det kritiska studiet av politiska texter och idéer,
Santérus, Stockholm, 2005

Blitz, Brad K. & Lynch, Maureen (red.), Statelessness and citizenship: a comparative study on
the benefits of nationality, Edward Elgar, Cheltenham, 2011

Dansk förfrågan om 1961 års konvention om begränsning av statslöshet, (2016/17:333)
Tillgänglig via
[https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svar-pa-skriftlig-fraga/dansk-
forfragan-om-1961-ars-konvention-om_H412333](https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svar-pa-skriftlig-fraga/dansk-forfragan-om-1961-ars-konvention-om_H412333), Hämtad 20181220

Ending Statelessness, 2018 Tillgänglig via

<https://www.unhcr.org/stateless-people.html> Hämtad 20181210

Esaiasson, Peter, Metodpraktikan: konsten att studera samhälle, individ och marknad, 3.,
[rev.] uppl., Norstedts juridik, Stockholm, 2007

Global 2014-24 Action Plan to End Statelessness, Tillgänglig via
[https://www.unhcr.org/protection/statelessness/54621bf49/global-action-plan-end-
statelessness-2014-2024.html](https://www.unhcr.org/protection/statelessness/54621bf49/global-action-plan-end-statelessness-2014-2024.html). Hämtad 2018 12 17

Haider, Zaglul (2016): "Rejected People in Bangladesh: If the Biharis Were Counted".
Journal of Muslim Minority Affairs (2016) 36:3, s 427-443, DOI:
10.1080/13602004.2016.1212496.

Handbook on protection of stateless persons, Geneva 2014 Tillgänglig via
<https://www.unhcr.org/protection/statelessness/53b698ab9/handbook-protection-stateless-persons.html> Hämtad 20181201

Hugh Massey, UNHCR and De Facto Statelessness, 2010 Tillgänglig via
<https://www.unhcr.org/afr/4bc2ddeb9.pdf> Hämtad 20181122

Lagen.nu, Tillgänglig via
<https://lagen.nu/begrepp/Preskription> Hämtad 20190106

Mapping Statelessness in Sweden, Tillgänglig via
<https://www.refworld.org/docid/58526c577.html>. Hämtad 20181208

Mark Manly & Laura van Waas, The state of statelessness research, Tilburg law review. Vol
19, 2014
Tillgänglig via
https://brill.com/view/journals/tlir/19/1-2/article-p3_2.xml Hämtad 20181215

Migrationsverket, Ekonomisk stöd för asylsökande, 2018, Tillgänglig via
<https://www.migrationsverket.se/Privatpersoner/Skydd-och-asyl-i-Sverige/Medan-du-vantar/Ekonomiskt-stod.html>. Hämtad 20190102

Migrationinfo.se, Statslösa I världen, 2018 Tillgänglig via
<https://www.migrationsinfo.se/migration/varlden/statslosa-i-varlden/>. Hämtad 20181207

Migrationsverket, Asylregler 2017 Tillgänglig via
<https://www.migrationsverket.se/Privatpersoner/Skydd-och-asyl-i-Sverige/Att-ansoka-om-asyl/Asylregler.html> Hämtad 20181204

Osain Sandin, Är på flykt – hamnar I ingenmansland, Skånesfria, Tillgänglig via
<http://www.skanesfria.se/artikel/112845>. Hämtad 20181208

Redclift, Victoria (2013). *Statelessness and citizenship: camps and the creation of political space*. London: Routledge

Rethinking Refugeehood: Statelessness, repatriation, and refugee agency
Bradley, M.. *Review of International Studies*, January 2014, 40(1):101-123 Language:
English. DOI: 10.1017/S0260210512000514 , Databas:

Sanna Vestin, Flyktinggruppernas Riksråd,- *Asylproceduren I korthet*, 2015, Tillgänglig via
<https://www.farr.se/sv/att-soeka-asyl/asylproceduren>. Hämtad 20190104

Sawyer, Caroline; Blitz, Brad K. & Otero-Iglesias, Miguel. "*De facto* statelessness in the United Kingdom". I Blitz, Brad K. & Sawyer, Caroline (red.) *Statelessness in the European Union: Displaced, Undocumented, Unwanted*. Cambridge: Cambridge University Press, 2011.

SFS 2005:716. *Utlänningslag*. Stockholm: Justitiedepartementet

Somers, Margaret R. (2008). *Genealogies of citizenship: markets, statelessness, and the right to have rights*. Cambridge: Cambridge University Press

Statistiska centralbyrån Tillgänglig via
<https://www.scb.se/Statistik/BE/BE0101/2010A01L/Medborgarskap.pdf>, Hämtad 20181213

Teorell, Jan & Svensson, Torsten, *Att fråga och att svara: samhällsvetenskaplig metod*, 1. uppl., Liber, Stockholm, 2007

Text of the 1954 Convention Relating to the Status of Stateless Persons Tillgänglig via
https://www.unhcr.org/ibelong/wp-content/uploads/1954-Convention-relating-to-the-Status-of-Stateless-Persons_ENG.pdf Hämtad 20181220

The 1954 Convention Relating to the Status of Stateless Persons: Implementation Within the European Union Member States and Recommendations for Harmonization Tillgänglig via
<https://refuge.journals.yorku.ca/index.php/refuge/article/view/21330/20001>. Hämtad 20181205

Utredningen om uppehållstillstånd på grund av praktiska verkställighetshinder: 2017
Upphållstillstånd på grund av praktiska verkställighetshinder och perskription, (SOU 2017:84) Tillgänglig via

[https://www.regeringen.se/4aa7ef/contentassets/1f2d4b69dfc34499878805e17036475b/uppeh
allstillstand-pa-grund-av-praktiska-verkstallighetshinder-och-preskription-sou-201784](https://www.regeringen.se/4aa7ef/contentassets/1f2d4b69dfc34499878805e17036475b/uppeh
allstillstand-pa-grund-av-praktiska-verkstallighetshinder-och-preskription-sou-201784).
Hämtad 20181205

Åklagarmyndigheten, Tillgänglig via
<https://www.aklagare.se/ordlista/1/laga-kraft/> Hämtad 20181201

